

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 9 juli 2015

Mål nr

Ö 1266-14

KLAGANDE

AP

MOTPART

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Avvisning av åtal

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten över Skåne och Blekinges beslut 2014-02-06 i mål Ö 3368-13

Dok.Id 108888

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax 08-561 666 86	08:45-12:00
	103 12 Stockholm	E-post:	13:15-15:00
		hogsta.domstolen@dom.se	
		www.hogstodomstolen.se	

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen avslår överklagandet.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

AP har yrkat att Högsta domstolen med ändring av hovrättens beslut fastställer tingsrättens beslut.

Riksåklagaren har motsatt sig att hovrättens beslut ändras.

SKÄL

Bakgrund

1. Den 21 september 2013 omhändertogs APs körkort av polis. Grunden för omhändertagandet var misstanke om att AP samma dag hade gjort sig skyldig till grovt rattfylleri. Transportstyrelsen beslutade den 21 oktober 2013 att tills vidare återkalla körkortet. Beslutets giltighetstid bestämdes till den 21 september 2015. Efter begäran om omprövning fastställde Transportstyrelsen sitt beslut den 23 oktober 2013.
2. AP åtalades den 3 oktober 2013 för grovt rattfylleri. Åtalet väcktes alltså efter det att polisen hade omhändertagit körkortet men före beslutet om att tills vidare återkalla körkortet.
3. Tingsrätten avvisade åtalet med hänvisning till att det förelåg hinder mot åtal eftersom det när åtal väcktes redan, genom att körkortet hade

omhändertagits, pågick ett förfarande om en sanktion för samma gärning. Enligt tingsrätten var det i strid med principen om *ne bis in idem* enligt rättsfallet NJA 2013 s. 502. Hovrätten har undanröjt tingsrättens avvisningsbeslut och visat målet åter till tingsrätten för fortsatt behandling.

Ne bis in idem

4. Enligt artikel 4.1 i Europakonventionens sjunde tilläggsprotokoll får ingen lagföras eller straffas på nytt i en brottmålsrättegång i samma stat för ett brott för vilket han eller hon redan blivit slutligt frikänd eller dömd i enlighet med lagen och rättegångsordningen i denna stat (*ne bis in idem*).

Tillämpliga bestämmelser om körkortsingripanden

5. Regler om körkortsingripande finns i 5 kap. körkortslagen (1998:488). Enligt 1 § första stycket sker körkortsingripande genom återkallelse av körkortet, genom varning eller genom att körkortsinnehavet förenas med villkor om alkoholås. Enligt bestämmelsens andra stycke ska ett körkortsingripande med anledning av brottslig gärning, när det gäller frågan om brott föreligger, grunda sig på en lagakraftvunnen dom, ett godkänt strafföreläggande, ett godkänt föreläggande om ordningsbot eller ett beslut om åtalsunderlåtelse.

6. Ett körkort ska återkallas bl.a. om körkortshavaren har gjort sig skyldig till vissa uppräknade trafikbrott (3 §). Det gäller bl.a. rattfylleri, grovt rattfylleri och grov vårdslöshet i trafik. Körkortet ska enligt 5 § återkallas tills vidare i avvaktan på ett slutligt avgörande av återkallelsefrågan om det på sannolika skäl kan antas att det kommer att återkallas slutligt på någon av de grunder som anges i 3 § 1–7. Om beslutet grundas på misstanke om brottslig gärning ska beslutets giltighetstid begränsas enligt vad som gäller

för spärrtid vid slutlig återkallelse. Enligt 7 § ska körkortet omhändertas bl.a. om körkortshavaren vid förandet av ett motordrivet fordon har visat tydliga tecken på påverkan av alkohol eller annat ämne eller om det på sannolika skäl kan antas att körkortet kommer att återkallas enligt 3 § 1, dvs. på grund av att körkortshavaren har gjort sig skyldig till vissa angivna trafikbrott. I 10 § finns bestämmelser om att återkallelse kan underlåtas i vissa fall.

Avgöranden från Europadomstolen och Högsta förvaltningsdomstolen

7. I rättsfallet RÅ 2000 ref. 65 fann Högsta förvaltningsdomstolen att en återkallelse av körkort på grund av trafikbrott i och för sig får anses utgöra ett straff i den mening som avses i artikel 4.1 i Europakonventionens sjunde tilläggsprotokoll men att den svenska ordningen med körkortsåterkallelse vid trafikbrott inte strider mot artikeln. Europadomstolen instämde i Högsta förvaltningsdomstolens bedömning sedan frågan hade förts dit (målet Nilsson mot Sverige, no. 73661/01, den 13 december 2005). Enligt domstolen utgör en körkortsåterkallelse ett straff enligt artikel 4.1. Det hade emellertid inte skett någon kränkning av artikeln eftersom beslutet om körkortsåterkallelse inte kunde anses innebära att den dömde varit föremål för ett nytt straffrättsligt förfarande. Även om de olika sanktionerna beslutats av två olika myndigheter i skilda förfaranden finns det enligt Europadomstolen ett tillräckligt nära sakligt och tidsmässigt samband mellan förfarandena för att återkallelsen ska anses vara en del av det straff som enligt svensk lag följer på de aktuella brotten (rattfylleribrott och olovlig körning).

8. Europadomstolen har därefter i flera avgöranden under år 2014 hänvisat till och upprepat sina uttalanden i målet Nilsson mot Sverige. I samtliga avgöranden hänvisar Europadomstolen även till beslutet i målet R.T. mot Schweiz (no. 31982/96, den 30 maj 2000) och framhåller att körkorts-

återkallelsen i det målet och i målet Nilsson mot Sverige direkt grundade sig på ett förväntat eller slutligt bestämt straff för trafikbrott och därmed inte innebar en förnyad prövning. I målet R.T. mot Schweiz hade – till skillnad från i målet Nilsson mot Sverige – körkortet återkallats före domen i brottmålet. (Se Europadomstolens avgöranden den 20 maj 2014 i målen Häkkä mot Finland, no. 758/11, p. 49–50, Nykänen mot Finland, no. 11828/11, p. 50–51 och Glantz mot Finland, no. 37394/11, p. 60–61 samt i målet Lucky Dev mot Sverige, no. 7356/10, den 27 november 2014, p. 61–62.)

9. I rättsfallet HFD 2014 ref. 80 prövade Högsta förvaltningsdomstolen om det finns skäl att frångå ordningen med återkallelse av körkort på grund av en tidigare meddelad brottmålsdom med hänvisning till dubbelbestraffningsförbudet i artikel 4.1 i Europakonventionens sjunde tilläggsprotokoll. Prövningen gjordes mot bakgrund av den innebörd som förbudet fått i fråga om skattetillägg och straff för skattebrott i rättsfallet HFD 2013 ref. 71. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade att 2013 års rättsfall inte påverkar bedömningen att den svenska ordningen för körkortsåterkallelse på grund av trafikbrott inte står i strid med artikel 4.1. Domstolen anmärkte särskilt att den omständigheten att körkortet i det aktuella fallet hade omhändertagits innan domen meddelades i brottmålet inte påverkar den bedömningen.

Högsta domstolens bedömning

10. Det står genom Europadomstolens avgöranden under år 2014 klart att den svenska ordningen med körkortsåterkallelse på grund av trafikbrott inte strider mot förbudet mot dubbla förfaranden och straff (*ne bis in idem*) i artikel 4.1 i det sjunde tilläggsprotokollet till Europakonventionen. Det gäller inte bara när återkallelsen beslutas efter lagakraftvunnen dom i brottmålet utan även när körkortet återkallas före domen i brottmålet.

11. Högsta domstolen drar samma slutsats som Högsta förvaltningsdomstolen, att den nya innebörd som principen om ne bis in idem har fått i svensk rätt genom rättsfallen NJA 2013 s. 502 och HFD 2013 ref. 71 när det gäller ansvar för skattebrott och skattetillägg inte ändrar bedömningen att den svenska ordningen för körkortsåterkallelse på grund av trafikbrott inte strider mot artikel 4.1 i Europakonventionens sjunde tilläggsprotokoll.
12. Den omständigheten att APs körkort hade omhändertagits med stöd av reglerna för körkortsingripande i körkortslagen utgjorde därmed inget hinder mot åtal (jfr HFD 2014 ref. 80).
13. Överklagandet ska alltså avslås.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Marianne Lundius, Ann-Christine Lindeblad, Lena Moore (referent), Martin Borgeke och Anders Eka
Föredragande justitiesekreterare: Chris Stattin-Larsson